

ತ್ಯಾಗ, ವೈರಾಗ್ಯ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ತ್ಯಾಗ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮೊದಲಿಗೆ ದೇವರು, ಪರಮಾರ್ಥ, ಮೋಕ್ಷ - ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಕುತೂಹಲ, ವಿಸ್ಮಯ, ಸಂದೇಹಗಳೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅರಿತಂತೆಲ್ಲ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಬಯಕೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ದೇವರು ಅಥವಾ ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಬಯಕೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಅಪೂರ್ಣತೆ, ಗೊಂದಲ, ದಾರುಣತೆಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾದ, ಅನಂತವೂ ಶಾಶ್ವತವೂ ಶುದ್ಧವೂ ಆದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಬಯಕೆ, ನಮ್ಮ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಚಿಗುರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾಣುವ, ಹೊಸ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಕಂಡ ಜಗತ್ತು ಈಗ ಹೊಸತಾಗಿ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ಯಾಗ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸೋತು ಬೇಸತ್ತವರಿಗಲ್ಲ; ಜಗತ್ತಿನ ನಿರರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಸತ್ತವರಿಗೆ. ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಜುಗುಪ್ಸೆ ತಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಇದುವರೆಗೆ ಅರಿತಿಲ್ಲದ, ಅಜ್ಞಾತವಾದ, ಆದರೆ ಇತರರು ಕಂಡು ಅನುಭವಿಸಿದ ಉನ್ನತ ಸತ್ಯದಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ತ್ಯಾಗ-ಅದರ ಮಹತ್ವ

ತ್ಯಾಗವೆಂಬ ಪದವನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಕೊಟ್ಟವರ ತ್ಯಾಗ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರು ಮಾಡುವ ತ್ಯಾಗ, ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ತ್ಯಾಗ, ಸ್ನೇಹಿತರಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ತ್ಯಾಗ... ಇತ್ಯಾದಿ. ಪದತ್ಯಾಗ, ಪದವಿ ತ್ಯಾಗ, ದೇಹತ್ಯಾಗ, ಸೊತ್ತಿನ ತ್ಯಾಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವು ಬಳಕೆಯ ಮಾತುಗಳೂ ಇವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಲೌಕಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಲೌಕಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಮಾತುಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಭಾವ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಿದಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ: ತನ್ನದನ್ನು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ತ್ಯಾಗ. ಬಿಡುವ ವಸ್ತುವಿನ, ಸನ್ನಿವೇಶದ ಬಲದಿಂದ ತ್ಯಾಗ ಎಂಥದು ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಬರುತ್ತದೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬುದು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ; ಮಾನವ ಜೀವನವೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಸ್ತುವೆಂದರೆ ಭಗವಂತ ಮಾತ್ರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಡೆಗೆ ಸಾಗುವವನು ಉಳಿದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಭಗವಂತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಕುಟುಂಬ, ಆಸ್ತಿ, ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವವನು ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಅವನು ಧರಿಸುವ ಕಾವಿ ಬಣ್ಣದ ವಸ್ತ್ರ ತ್ಯಾಗದ ಸಂಕೇತ.

ಆದರೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ. 'ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ' ಮಾಡದೆಯೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೂ ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು. ಪ್ರಪಂಚ ಅನಿತ್ಯ, ನಿಸ್ಸಾರ, ಅಪೂರ್ಣ ಎಂದರಿತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ 'ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತಿರುವ' ಮೂಲಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ತ್ಯಾಗ ಜೀವನವೇ. ಕುಟುಂಬದ ಜನರಿದ್ದಾರೆ; ಉದ್ಯೋಗವಿದೆ; ನಾನಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿವೆ; ಮನೆ-ಆಸ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯವಲ್ಲ; ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನನ್ನವಲ್ಲ; ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಸತ್ಯ ಎಂದು ಅವನು ಅರಿತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕು, ದಿನಚರಿ, ನಡತೆ-ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲೂ ಅವನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ದೇಹ, ಆಹಾರ, ಓಡಾಟ - ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಅವನು ಅವುಗಳ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ಜೀವನ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತ್ಯಾಗಜೀವನ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕು ಅದು.

ತ್ಯಾಗವೆಂದರೆ ಪಲಾಯನವಲ್ಲ

ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಬದುಕು, ಐಹಿಕ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿ ಸುವುದೆಂದರೆ, ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ತ್ಯಾಗವೇ ಹೊರತು ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಒತ್ತಡಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ವಿಮುಖನಾಗುವುದಲ್ಲ. 'ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬದುಕಲಾಗದವನು ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಆಗಾಗ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅಂತವನ ತ್ಯಾಗ ನಿಜವಾದ ತ್ಯಾಗವಲ್ಲ; ಕ್ಷಣಿಕ ತ್ಯಾಗ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಏನೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲಸ ಕಳೆದುಕೊಂಡವನು, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು, ವೈರಾಗ್ಯ ಹೊಂದಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದನಂತೆ. ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು, ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆಲ್ಲೋ ಕೆಲಸ ಸಿಗುವುದು ಎಂಬುದಾಗಿ. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಊರಿಗೆ ಮರಳಿ ಹೋದ. ಇದನ್ನು ತ್ಯಾಗವೆನ್ನಬೇಕೆ?

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಸತ್ಯವಲ್ಲ; ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಸಾರವಿಲ್ಲ — ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ಯ, ಅವನು ಮಾತ್ರವೇ ಸಾರವಸ್ತು. ಅವನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ನಿಜವಾದ ತ್ಯಾಗ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದೂ ಅವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಅದು ತ್ಯಾಗವಾಗುವುದು. "ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಮತ್ತು ಹೇಡಿತನವನ್ನು ಕ್ಷಮೆ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗವೆಂದು ಕರೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಭಿಕ್ಷುಕನ ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ." (ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ಸಂ.೨, ಪು.೯೯)

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ, ಸಂಸಾರ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೂ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು. 'ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲುಹೋದರೆ, ಎಷ್ಟೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇದ್ದರೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿಯಾದರೂ ಅದು ಮೈಗೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಬಿಡುತ್ತದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ವಚನವೇದ, ಭಾಗ ೨, ಪು. ೪೫೨) ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದೂ ತ್ಯಾಗ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಉತ್ತಮ ಸಂತರುಗಳ ಉದಾಹರಣೆಯಿದೆ. ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನವೇ ಇದೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರಂತಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದು.

ಆಂತರಿಕ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ತ್ಯಾಗ

"ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಸಾರ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ನಿಜವಾಗಿ ವ್ಯಾಕುಲಹೃದಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆಯಬಹುದು" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀರಾಮ

ಕೃಷ್ಣರು. (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಚನವೇದ, ಭಾಗ ೨, ಪು.೫) ಇಬ್ಬರ ಜೀವನವೂ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು, ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ನಡೆಯುವುದು. ಭಗವದ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಎಲ್ಲರ ಗುರಿ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವವನು ಕುಟುಂಬ, ಆಸ್ತಿ, ಉದ್ಯೋಗ, ಪ್ರಪಂಚದ ಸುಖಭೋಗಗಳು — ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ತ್ಯಾಗಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಗೃಹಸ್ಥನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಅವನನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪತ್ನಿ, ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಇತರರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದೊಡ್ಡ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಅವನದು. ಹಾಗೆಂದು ಅವನು ಕೇವಲ ಐಹಿಕ ಸುಖಭೋಗಗಳಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮರೆಯಬೇಕೆ? — ಇಲ್ಲ, ಇದೆಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ಆದರ್ಶವಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು; ಇದೇ ಆಂತರಿಕ ತ್ಯಾಗ. ಗೃಹಸ್ಥರ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

"ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಕಾಮಕಾಂಚನತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಆತ ಮತ್ತೆ ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉಗುಳಿಬಿಟ್ಟ ಉಗುಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದು ನುಂಗಬಾರದು. ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಏನನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದನ್ನು ತಾನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಅಂತ ಆತ ಭಾವಿಸೋದಿಲ್ಲ. ದಯೆದೋರುವುದು ಭಗವಂತನ ಹಕ್ಕು. ಮನುಷ್ಯ ದಯೆದೋರಲೆಂತಾದೀತು? ದಾನ ಮುಂತಾದವು ಆತನ ಇಚ್ಛೆಗನುಸಾರ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ನಿಜವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಆಂತರಿಕವಾಗಿಯೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಬಾಹ್ಯವಾಗಿಯೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ಬೆಲ್ಲ (ಕಾಮಕಾಂಚನ) ತಿನ್ನೋದಿಲ್ಲವೋ ಆತ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದೂ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ, ಆತ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬೆಲ್ಲ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಜನ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ.

"ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ದುಡ್ಡಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಆತ ದುಡ್ಡು ಕೂಡಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿ ಕೂಡಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಮರಿ ಆದಾಗ ಅವಕ್ಕೆ ಅದು ಕೊಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಶೇಖರಿಸಿಕೊಂಡು ತರುತ್ತದೆ; ಆಗ ಅದೂ ಸಂಚಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿವಾರದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರಿಗೆ ದುಡ್ಡಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

"ಸಂಸಾರಿ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತನಾದರೆ ಆತ ಅನಾಸಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕರ್ಮದ ಫಲ ಲಾಭ ದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ ನಷ್ಟದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ, ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ, ದುಃಖದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹಗಲಿ

ರುಳು ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ ಅಂತ ಹೆಸರು. ಅಂದರೆ ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಕಾಮ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು; ಆದರೆ ಆತ ಸಂಸಾರಿಗಳ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.” (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಚನವೇದ, ಭಾಗ ೨, ಪು.೧೭೧)

ವೈರಾಗ್ಯದ ಮಹತ್ವ

‘ರಾಗ’ವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದೇ ವೈರಾಗ್ಯ. ವಿಷಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯೇ ರಾಗ. ಆದ್ದರಿಂದ, ವೈರಾಗ್ಯ ವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳ, ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಗಳ ನಿರಸನ.

‘ತದ್ವೈರಾಗ್ಯಂ ಜಿಹಾಸಾ ಯಾ ದರ್ಶನ ಶ್ರವಣಾದಿಭಿಃ |

ದೇಹಾದಿಬ್ರಹ್ಮ ಪರ್ಯಂತೇ ಹ್ಯನಿತ್ಯೇ ಭೋಗವಸ್ತುಃ ||’

(ವಿವೇಕಚೂಡಾಮಣಿ, ೨೧)

— ‘ದೇಹದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನವರೆಗಿರುವ ಅನಿತ್ಯ ವಾದ ಭೋಗವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಯಾವ ಜುಗುಪ್ಸೆಯುಂಟಾಗುವುದೋ ಅದೇ ವೈರಾಗ್ಯ’ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಶಂಕರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ವಾದ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆ. ಸಾಧಕನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅವನ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದ ವೈಚಾರಿಕ ಸಂಘರ್ಷವಿರುತ್ತದೆ. ‘ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬುದು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾತ್ರವೇ ಸತ್ಯ’ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ದೃಢವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದಾಗಲೇ ವೈರಾಗ್ಯದ ಉದಯವಾಗುವುದು. ‘ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಂಬಿ ಯಾವ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ? ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಶಾಶ್ವತನೂ ಸ್ಥಿರನೂ ಎಲ್ಲ ಸತ್ಯಗಳ ಸತ್ಯವೂ ಆದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ನಂಬಿದರೆ, ಅದರಿಂದ ಈ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು’ ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಅವನು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಾಧಕನು ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಲಾರ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈರಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದವನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗದೆ? — ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕೂಡ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತವೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು. ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಬಯಸುವುದು ಮಾನವನ ಮೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಯಾವುದು ಸತ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದೋ, ಅದನ್ನು ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇವೆ, ಅದನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದು ನಿತ್ಯ, ಯಾವುದು ಅನಿತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು

ದನ್ನು ವಿವೇಕದ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆಗ ವೈರಾಗ್ಯ ತಾನಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉದಿಸುವುದು. ವೇದಾಂತದ ‘ಸಾಧನ ಚತುಷ್ಟಯ’ ವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಹಂತದ ಸಾಧನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಮೊದಲಿಗೆ ಬರುವುವು. ನಿಜವಾಗಿ, ಇವೆರಡೂ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಸಾಗುವುವು. ವಿವೇಕದ ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ವೈರಾಗ್ಯವೂ ತಾನಾಗಿ ಬಂದುಬಿಡುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಭ್ಯಾಸದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗೆ ಇವೆರಡೇ ಅಡಿಗಲ್ಲ ಎಂದು ವೇದಾಂತ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಹೋದವರ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಚಿಕೇತ, ಸತ್ಯಕಾಮ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಸಲು ಹೊರಟರು. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಪ್ರಹ್ಲಾದಮುಂತಾದವರೂ, ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳೂ ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳಿದ ಕಥೆಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ಶಂಕರ, ರಾಮಾನುಜ, ಜ್ಞಾನದೇವ, ಕಬೀರ, ಮೀರಾಬಾಯಿ, ಅಲ್ಲಮ-ಬಸವ, ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಮುಂತಾದವರ ತ್ಯಾಗ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಬುದ್ಧನ ವೈರಾಗ್ಯವಂತೂ ಈ ಎಲ್ಲ ವೈರಾಗ್ಯದ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಕಿರೀಟಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ, ಜೈನ ಮುನಿಗಳ ವೈರಾಗ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶೇಷವಾದುದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ; ಅದು ಮುಂದುವರಿದು ತ್ಯಾಗದ ಮೂಲಕ ಸಾಗುತ್ತ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು.

ಪರವೈರಾಗ್ಯ

ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಒಂದು ಉನ್ನತ ಹಂತದ ವೈರಾಗ್ಯವೇ ‘ಪರವೈರಾಗ್ಯ’. ಕಾಣುವ ಮತ್ತು ಕಾಣದಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಬಿಟ್ಟವನು ‘ವಶೀಕಾರ’ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ದೋಷವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಪುರುಷದರ್ಶನದ (ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ) ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದಾಗ, ಕಾಣುವ-ಕಾಣದ ಗುಣಗಳ ಮೇಲೂ ವಿರಕ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಪರವೈರಾಗ್ಯ ಅಥವಾ ಪರಮ ವೈರಾಗ್ಯ. ಇದು ‘ಜ್ಞಾನದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ’ಯೆಂದು ‘ಪಾತಂಜಲ ಯೋಗಸೂತ್ರ’ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಮಂದ ವೈರಾಗ್ಯ, ತೀವ್ರ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಮಂದವೈರಾಗ್ಯವು ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದರೆ, ತೀವ್ರವೈರಾಗ್ಯವು ಅವನನ್ನು ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗದತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಫಲವೂ

ನಿಧಾನ; ಹಲವು ಜನ್ಮಗಳ ಪ್ರಯಾಣ ಅದು. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬುದೇ ಗುರಿ. ತೀವ್ರ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಉಜ್ವಲವೆಂದೂ ಮಂದವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕಿನಂತೆ ಎಂದೂ ಹೋಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ, ಅವರವರ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉದಯವಾಗುವುದಾದರೂ, ಯಾರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಅನ್ನುವ ನಿಯಮಗಳಿಲ್ಲ. ಭಗವತ್ಪ್ರಪಂಚದ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಸಾಧ್ಯ ಅನ್ನುವವರಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯ ಪ್ರಕಾರವೇ ನಡೆಯುವುದು; ವಿವೇಕ ವೈರಾಗ್ಯ, ತ್ಯಾಗಗಳೂ ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರಲ್ಲಿ ಇರಲೇಬೇಕಾದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಗುಣವೇ ವೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಮತ, ಪಂಥ, ಧರ್ಮಗಳೂ ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ.

ತೀವ್ರ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ 'ವಿವೇಕಚೂಡಾಮಣಿ'ಯು (೩೭೪) ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ:

ಅತ್ಯಂತ-ವೈರಾಗ್ಯವತಃ ಸಮಾಧಿಃ

ಸಮಾಹಿತಸ್ಯೈವ ದೃಢಪ್ರಬೋಧಃ |

ಪ್ರಬುದ್ಧ-ತತ್ತ್ವಸ್ಯ ಹಿ ಬಂಧಮುಕ್ತಿಃ-

ಮುಕ್ತಾತ್ಮನೋ ನಿತ್ಯಸುಖಾನುಭೂತಿಃ ||

‘ಅತ್ಯಂತವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನಿಗೇ ಸಮಾಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಸಮಾಧಿಯುಂಟಾದವನಿಗೇ ದೃಢವಾದ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ದೃಢವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಿಗೇ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಬಿಡುಗಡೆಯಾದವನಿಗೇ ನಿತ್ಯಾನಂದದ ಅನುಭವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.’

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ತೀವ್ರ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

“ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ-ತೀವ್ರ, ಮಂದ. ಮಂದ ವೈರಾಗ್ಯ - ಆಗುತ್ತಾ ಇದೆ, ಆಗುತ್ತಾ ಇದೆ ಅನ್ನುವ ಹಾಗೆ; ಬಹಳ ನಿಧಾನವಾದ ತಾಳ. ತೀವ್ರವೈರಾಗ್ಯ - ಸಾಣೆಹಿಡಿಸಿದ ಕತ್ತಿಯ ಅಲಗಿನ ಹಾಗೆ; ಮಾಯಾ ಪಾಶವನ್ನು ‘ಕಚ್, ಕಚ್’ ಅಂತ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

“ಒಬ್ಬನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು: ‘ನೋಡಿ, ಆ ಮನೆ ಯವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ವೈರಾಗ್ಯ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ — ಆದರೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂಥದೇನು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಜನ ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಳನ್ನಾಗಿ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.’ ಆಗ ಆಕೆಯ ಪತಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದ. ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಚೌಕ ಇತ್ತು. ಹೇಳಿದ: ‘ಎಲೇ ಹುಚ್ಚಿ ! ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗ

ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಎಂಬುದು ಉಂಟೆ? ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯ. ಇಗೋ ನೋಡು! ಹೊರಟೆ ನಾನು.’ ಆತ ಮನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಯೋಚಿಸದೆ, ಅದೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಚೌಕ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಾಗೇ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದ. ಇದಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ವೈರಾಗ್ಯ ಅಂತ ಹೆಸರು.

“ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧದ ವೈರಾಗ್ಯವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮರ್ಕಟ ವೈರಾಗ್ಯ ಅಂತ ಹೆಸರು. ಒಬ್ಬ ಸಂಸಾರದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದ. ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಆತನ ಸುದ್ದಿ ಸಮಾಚಾರವೇ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಮನೆಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬಂತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿತ್ತು: ‘ನೀವು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನನಗೊಂದು ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿದೆ.’ ”

ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಬುದು ಯಾವುದೇ ಮತ, ಧರ್ಮ, ಪಂಥಗಳ ಸೊತ್ತಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ-ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಿಗಾದರೂ ಸರಿ, ಭಗವದ್ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳಿ ಅವನಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಅವನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬಹುದು. ತನ್ನ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವನು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಧನೆಗೆ ತೊಡಗಬಹುದು. ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಬುದು ಒಂದು ಮನಸ್ಥಿತಿ; ಸದಾ ಚಂಚಲವಾಗಿರುವ, ಏರುಪೇರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಸದಾ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರವರ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಿದ್ಧತೆ, ಮಾನಸಿಕ ಭಾವ-ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ತ್ಯಾಗ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವೇನು? ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಈ ಗುಣಗಳು ತಾವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬರಲಿ, ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿ — ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಫಲ ನೀಡಿಯೇ ನೀಡುವುದು. ಆದರೆ, ಈ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಾಧಕನು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಅನೇಕ ಅವತಾರ ಪುರುಷರ, ಸಾಧು-ಸಂತರ, ವೈರಾಗ್ಯದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ, ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನಮಗೆ ಸಿಗಬಹುದು. ಅಂತಹ ಪ್ರೇರಣೆಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದಿಡುವುದು ಅಗತ್ಯ. ❀

ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

೫	ಗುರುವಾರ	ಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರೇಮಾನಂದ ಜಯಂತಿ
೮	ಭಾನುವಾರ	ಏಕಾದಶಿ
೧೮	ಬುಧವಾರ	ಶ್ರೀಶಾರದಾದೇವಿ ಜಯಂತಿ
೨೨	ಭಾನುವಾರ	ಏಕಾದಶಿ
		ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದ ಜಯಂತಿ
೨೪	ಮಂಗಳವಾರ	ಕ್ರಿಸ್‌ಮಸ್ ಈವ್